

Alleen God kan onze rechter zijn

Preek over Psalm 139:23

Te lezen: Psalm 139
Zuilen, 25 februari 1973

U hebt het in uw leven vast en zeker wel eens meegemaakt, dat u door anderen ten onrechte van iets werd beschuldigd. Op een kwade dag is er onder je kennissen of collega's iemand die om een of andere reden vervuld is van afgunst. Of iemand heeft de behoefte om je te kleineren, om je eronder te krijgen. Of iemand heeft zelf iets gedaan wat niet door de beugel kan en probeert de aandacht van zichzelf af te wenden door jou die misstap aan te wrijven. Wat de oorzaak ook mag zijn - afgunst, behoefte om een kopje kleiner te maken, noodzaak om de aandacht van zichzelf af te leiden - het kan je zomaar gebeuren dat je ten onrechte van iets wordt beschuldigd. Het is een vreselijke situatie, waarmee mensen, door valse motieven gedreven, zich tegenover je opstellen als openbaar aanklager of als rechter. Zo worden je beste vrienden je ergste vijanden. Wanneer je hun onzuivere beweegredenen doorziet, kun je niet anders dan hen verachten en haten.

Wij lezen psalm 139. De dichter van deze psalm bevond zich in zo'n vreselijke positie, dat hij ten onrechte werd beschuldigd. Er waren mensen die zich hadden opgeworpen als zijn openbare aanklager. De beschuldigingen waren niet van de lucht! Er waren mensen die rechter over hem speelden. Hun veroordelingen maakten hem het leven onmogelijk! De dichter van psalm 139 heeft deze lieden echter door: Hun beschuldigingen aan zijn adres zijn vals. Hun veroordelingen dienen een onzuiver doel. Deze valse aanklagers en huichelachtige rechters keren zich daarmee niet alleen tegen zijn persoon. Zij keren zich daarmee ook tegen God die waarheid en gerechtigheid gebiedt. Deze lieden zijn daarom niet alleen de vijanden van de dichter. Zij zijn ook vijanden van God.

De dichter van psalm 139 wordt door mensen vals beschuldigd en geoordeeld. En daarmee zondigen deze mensen tegen Gods waarheid en gerechtigheid. Tegen deze achtergrond worden de woorden begrijpelijk die de dichter in de verzen 19 tot 22 spreekt. Wij lezen in vers 19: 'O God, dat gij de goddelozen ombracht, - gij mannen des bloeds wijkt van mij-.' En van deze goddeloze, valse aanklagers en rechters zegt de dichter verder: 'Ik haat hen met een volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij.' Wanneer je psalm 139 voor de eerste keer leest, schrik je van dit gedeelte. Je eerste reactie is: Psalm 139 is een prachtige psalm, maar de verzen 19-22 kun je beter overslaan! Maar juist die verzen die wij in een eerste opwelling weg zouden laten, bevatten de sleutel die psalm 139 voor ons doet opengaan. Hier is iemand aan het woord, die door mensen vals wordt beschuldigd en geoordeeld. Hier beluisteren wij de hartenkreet van iemand die door mensen klem is gereden in het hoekje van schuld en onrecht. 'O God, dat gij de goddelozen ombracht, - gij mannen des bloeds, wijkt van mij-.' Dit is de noodkreet van een mens die door anderen op gemene wijze publiekelijk in het zondaarsbankje wordt geplaatst. Om de aandacht van eigen zonde af te leiden of omdat die anderen afgunstig op hem zijn. Of omdat zij hem eronder willen hebben, meester over hem willen zijn.

Mensen klagen de dichter van psalm 139 aan.

Zij werpen zich als rechter over hem op. Wat doet de dichter nu?
Gaaf hij discussiëren met zijn valse aanklagers en rechters?
Probeert hij hen van hun ongelijk te overtuigen?
Onderneemt hij stappen om zijn goede naam terug te krijgen?
Niets van dat al!
Hij gaat tot God met het gebed:
'Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten;
zie of bij mij een heilloze weg is en leid mij op de eeuwige weg.'

Mensen klagen de dichter aan. In antwoord hierop gaat hij zich niet verdedigen. Hij gaat vrijwillig bij God in het beklagdenbankje zitten en vraagt God of hij een aanklacht tegen hem wil indienen. Mensen werpen zich tot rechter over de dichter op. In antwoord hierop stelt de dichter zich onder Gods rechtsspraak. Hij vraagt God rechter over hem te willen zijn. 'Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten.'

Het is fijn dat zoveel leden en vrienden van de gemeente bezig zijn in de Operatie Agapè. Ik schat dat een 80% deelneemt aan de gesprekken over de liefde die er in de gemeente moet zijn en haar praktische consequenties. Het zou mij niet verbazen, wanneer sommigen van u tijdens de Operatie Agapè hetzelfde gevoel krijgen als de dichter van psalm 139. Het nare gevoel door anderen te worden aangeklaagd en geoordeeld. Natuurlijk is er wel verschil tussen de situatie van de dichter van psalm 139 en onze situatie in de Operatie Agapè. Wij nemen van elkaar aan dat er geen valse motieven en bedoelingen in het spel zijn, zoals afgunst, behoefte om te kleineren of noodzaak om de aandacht van eigen levenspraktijk af te leiden. Maar toch kun je tijdens de gesprekken over het boekje 'Operatie Agapè' het gevoel krijgen door anderen ten onrechte te worden aangekeken met een blik waar verwijt en oordeel te lezen valt. Misschien hebt u wel de indruk gemeenteleden aanklager en rechter over elkaar spelen. En waar halen wij de bevoegdheid vandaan om elkaar over een weer aan te spreken op onze houding in de gemeente? Dat zijn toch privé zaken, waar een ander nooit het fijne van weet. Zodat andermans oordeel altijd ten onrechte is!

Laten we het heel concreet stellen. De afgelopen week hebben wij er elkaar in gespreksgroepen op gewezen dat bij de liefde voor elkaar het bezoeken van elkaar hoort. Wij hebben elkaar aangekeken en opgeroepen nu eens contact te zoeken met gemeenteleden waar wij dus nooit zo mee ingelaten hebben. Maar wat heeft zo'n jong broekje van een pas afgestuurde voorganger rechter te spelen over de wijze waarop u contacten in de gemeente heeft? U bent ouder en hebt veel meer levenservaring. U weet uit ervaring dat je sommigen in de gemeente beter kunt mijden. Het is daarom volledig ten onrechte, wanneer jongeren in de gemeente - voorganger en enthousiaste ouderlingen inclusief - u aanspreken op de openheid die u ten opzichte van de één wel en ten opzichte van de ander niet hebt. U hebt uw ervaringen, uw teleurstellingen, uw goede redenen. Anderen hebben daar geen weet van. Daarom is hun oordeel over u onjuist. Zij spelen geheel ten onrechte rechter over u. Laten wij vooropstellen, dat Operatie Agapè niet bedoeld is om aanklager of rechter over elkaar te spelen. Maar als u voor uzelf het gevoel hebt dat dit wel gebeurt, kunt u alleen maar het voorbeeld volgen van de dichter van psalm 139.

Toen deze zich door mensen aangeklaagd en beoordeeld wist onderwierp hij zich aan God. 'Doorgrond mij o God en ken mijn hart, Toets mij en ken mijn gedachten.'

Wanneer u zich door mensen kritisch bekeken en beoordeeld voelt, moet u zich door God kritisch laten bekijken en beoordelen. Dit is de bedoeling van de actie die in de gemeente gevoerd wordt. Dat wij zover komen, dat wij tot God gaan met het gebed: 'Doorgrond mij o God en ken mijn hart, Toets mij en ken mijn gedachten; Zie of bij mij een heilloze weg is en leid mij op de eeuwige weg.' Niet wij moeten elkaar doorzoeken en aanklagen. Wij moeten God ruimte geven ons leven de doorzoeken en ons aan te klagen. Niet wij moeten rechter over elkaar spelen. Wij moeten God rechter over ons willen laten zijn.

Mensen kunnen geen rechter over u zijn. Want zij kennen u niet volkomen. Zij hebben geen weet van uw achtergronden, geen inzage in al uw beweegredenen. Daarom is hun oordeel altijd ten onrechte. Maar God kent u volkomen zoals de dichter van psalm 139 zet: 'Here, gij kent mijn zitten en mijn opstaan, gij verstaat van verre mijn gedachten; met al mijn wegen zijt gij vertrouwd.' God is vertrouwd met de wegen die u in de gemeente gaat. Waarom die wegen wel naar zuster A leiden, wanneer deze ziek is, maar niet naar broeder B. God kent uw redenen om niet naar broeder B. te gaan. 'God verstaat van verre mijn gedachten', belijdt de dichter. God weet dat de teleurstellende ervaring die u eens met broeder B. hebt gehad, voor u een goede reden is om hem te mijden. Omdat God de enige is die al uw achtergronden en beweegredenen kent, is hij de enige die tijdens Operatie Agapè rechter kan zijn over uw houding tegenover anderen in de gemeente.

U moest niet verzuimen om in deze weken, in deze dienst, tot God te gaan met het feit dat uw wegen wel voor zuster A en niet naar broeder B leiden. U moest dan bidden, wat de psalmist bidt: 'Toets mij en ken mijn gedachten; zie of bij mij een heilloze weg is en leidt mij op de eeuwige weg.' Tijdens Operatie Agapè kunnen mensen niet beoordelen of we vroegere ervaringen met sommige gemeenteleden van dien aard zijn, dat u hen beter met en korte groet kunt passeren. Mensen kunnen niet beoordelen of uw argumenten om zuster X nooit eens voor een uurtje op te zoeken, houtsnijden. God kan en wil dat wel doen tijdens Operatie Agapè. U moest nu uw leven openstellen voor God: 'Toets mij en ken mijn gedachten; zie of bij mij een heilloze weg is en leidt mij op de eeuwige weg.' U moest u ervoor openstellen dat God uw doen en laten doorzoekt en u opdraagt, tegen uw jarenlange gewoonte in, straks een praatje te maken met de familie C. Wanneer u niet weet waarover u met hen moet praten mag ik u misschien aanraden over Operatie Agapè te beginnen. Dan zijn zij meteen van uw goede bedoelingen overtuigd.

Mensen kunnen geen rechter over u zijn. Want zij hebben geen weet van de moeilijkheden die u ondervindt wanneer u uw houding in de gemeente wilt veranderen. Wat weten anderen eigenlijk van uw karakter, uw aanleg? Anderen kunnen tijdens Operatie Agapè gemakkelijk zeggen dat bij de liefde tot elkaar het vermijden van scherpe kritiek hoort. Maar je zult maar een fel en driftig karakter hebben of een tong die zo scherp is als een scheermes! Anderen hebben tijdens Operatie Agapè makkelijk praten, wanneer ze je aanmoedigen wat meer contacten in de gemeente te zoeken. Maar wat doe je er aan, wanneer je een gesloten karakter bezit? Of wanneer je niet zo'n soepele praten bent? Mensen kunnen geen rechter over u zijn. Wat zij kennen uw karakter niet. Zij weten niet van de aanleg die u bij uw geboorte hebt meegekregen. God kan wel rechter over u zijn.

De dichter van psalm 139 zegt: 'Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven. Mijn gebeente was voor u niet verholen, toen ik in het

verborgene gemaakt werd; uw ogen zagen mijn vormeloos begin.' God is uw maker. Hij heeft u gemaakt. Uw benen waarvan u misschien beweert dat zij te zwak zijn om u elke zondag naar de kapel te dragen. Hij heeft u gemaakt. Uw karakter dat volgens u er zich niet toe leent om met veel mensen contact te onderhouden. God heeft u gemaakt. Uw tong, waarvan u zegt dat deze niet soepel genoeg is om af en toe een gesprek met een gemeentelid te voeren, waarin u hem moed inspreekt, raad geeft, troost. Mensen kunnen geen rechter over u zijn. Want zij kennen uw karakter niet. Zij weten niet van uw heel persoonlijk zwakke punten. God heeft u gemaakt. Hij kent u van binnen en van buiten. Hij kan rechter over u zijn. Tijdens Operatie Agapè moest u tot God gaan en het de dichter van psalm 139 nazeggen: 'Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder gegeven. Uw ogen zagen mijn vormeloos begin.' En daarom vraag ik u: 'Doorgrond mij o God en ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten. Zie of bij mij een heilloze weg is en leidt mij op de eeuwige weg.'

Mensen, voorganger, ouderlingen, diakenen, gemeenteleden hebben geen bevoegdheid rechter te spelen over uw karakter, uw tong. God beware ons ervoor dat dit zou gebeuren! Maar wij moeten God gelegenheid geven ons karakter te toetsen en onze tong op haar mogelijkheden te onderzoeken. Mensen hebben geen oordeel te vellen over wat uw benen of armen in de gemeente presteren. God heeft uw benen en armen gemaakt. Laat God het beoordelen! 'Doorgrond mij o God en ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten. Zie of bij mij een heilloze weg is en leidt mij op de eeuwige weg.' God is de enige die rechter over ons doen en laten kan zijn. God is daarom ook de enige die ons kan rechtvaardigen in ons doen en laten.

De dichter van psalm 139 werd door mensen beschuldigd en geoordeeld. Hij probeert niet zich tegenover deze mensen te rechtvaardigen. Hij onderwerpt zich aan God, de enige die hem kan oordelen en rechtvaardigen. In zijn handelwijze wijst de dichter van psalm 139 heen naar Jezus Christus. Deze psalm wordt toegeschreven aan David. In het gedrag van de psalmist zien wij in ieder geval het gedrag van de Davidszoon Jezus. Jezus werd door mensen aangeklaagd en beschuldigd. De farizeeërs beschuldigden hem van godslastering. Er werden tijdens het verhoor in het hogepriesterlijk paleis valse aanklachten tegen hem ingediend. Wat deed Jezus? Ging hij discussiëren met zijn aanklagers en rechters? Nee! Hij zweeg als een schaap dat stom is voor zijn scheerders. Jezus onderwierp zich aan God als zijn enige rechter. God heeft recht gesproken over Jezus. Op Golgotha en in de hof van Jozef van Arimathea heeft God Jezus gerechtvaardigd. Want met Pasen stond Jezus op uit de dood. Verrees hij als vrijgesprokene uit Gods beklagdenbank. Met Pasen werd Jezus vrijgesproken. God had hem onberispelijk geoordeeld. Zijn leven gaf hem recht op Gods nieuwe schepping. Daarom wekte God Jezus uit de dood – dat is het oordeel – op als de eerstgeborene en de nieuwe schepping.

In de doop hebt u het beleden met Christus te zijn gestorven en opgewekt. Dat wil zeggen: U hebt het beleden dat uw leven door God als rechter geoordeeld is en dat hij u door het geloof in Jezus Christus gerechtvaardigd heeft. U moest zich nu afvragen of u God inderdaad rechter hebt laten zijn over uw gehele leven. 'Toets mij en ken mijn gedachten Zie of bij mij een heilloze weg is en leidt mij op de eeuwige weg.' Hebt u God rechter laten zijn over uw karakter, uw gedachten over anderen, over uw armen en benen? Heeft God u volledig kunnen oordelen en rechtvaardigen? O hebt u een stukje van uw leven onttrokken aan Gods oordelend werk toen u gedoopt werd. Toen u belijdenis van uw geloof aflegde.

U moest nu voor uzelf vaststellen of uw houding in de gemeente een vrucht is van Gods oordelend en rechtvaardigend werk.

Is het leven dat u in de gemeente heeft, het leven van en met Christus gestorven en opgewekt mens? Is het een leven dat door God geoordeeld en gerechtvaardigd is? 'Doorgrond mij, o God en ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten. Zie of bij mij een heilloze weg is en leidt mij op de eeuwige weg.'

Amen.